

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie stosunków UE-Meksyk

(2006/C 88/17)

Dnia 1 lipca 2004 r., Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię w sprawie stosunków UE-Meksyk.

Sekcja ds. Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 26 stycznia 2006 r. Sprawozdawcą był **José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA CARO**.

Na 424. sesji plenarnej w dniach 14-15 lutego 2006 r. (posiedzenie z 15 lutego 2006 r.), Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 107 do 4, przy 6 wstrzymujących się przyjął następującą opinię:

1. Wstęp

1.1 Celem niniejszej opinii jest analiza rozwoju stosunków między Unią Europejską a Meksykiem, poczynając od grudnia 1995 r., kiedy EKES przyjął swoją pierwszą opinię w tej sprawie⁽¹⁾, oraz zaproponowanie do rozważenia opcji dotyczących sposobów rozwinięcia i pogłębienia stosunków między UE a Meksykiem, zarówno jeśli chodzi o ich przyszły kształt, jak i zaangażowanie w nie społeczeństwa obywatelskiego obu stron.

1.2 W stosunkach UE-Meksyk nastąpił znaczny postęp, którego wynikiem jest Umowa o partnerstwie gospodarczym oraz koordynacji politycznej i współpracy między Wspólnotą Europejską i jej Państwami Członkowskimi z jednej strony a Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi z drugiej strony (tzw. umowa ogólna), podpisana w październiku 2000 r., która ustanowiła m.in. strefę wolnego handlu. W tym kontekście, niniejsza opinia ma na celu dostarczenie elementów, które, szanując specyficzny charakter każdej ze stron, przyczynią się do podkreślenia strategicznego znaczenia stosunków euro-meksykańskich oraz pogłębienia i polepszenia Umowy o partnerstwie między UE a Meksykiem.

1.3 Jedną ze szczególnych kwestii ujętych w tej umowie (art. 36 i 39) jest włączenie społeczeństwa obywatelskiego obu stron w proces rozwijania stosunków pomiędzy UE a Meksykiem. W deklaracji⁽²⁾ przyjętej podczas Trzeciego Zjazdu Organizacji Społeczeństwa Obywatelskiego Unii Europejskiej, Ameryki Łacińskiej i Karaibów, który odbył się w Meksyku w kwietniu 2004 r. i w którym czynny udział wzięli przedstawiciele EKES-u, uzgodniono kilka działań w kierunku potrójnego celu obejmującego pogłębienie partnerstwa pomiędzy Unią Europejską, Ameryką Łacińską i Karaibami, stworzenie programu promowania spójności społecznej i wzmacnianie roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

W wyżej wspomnianej deklaracji z Meksyku mowa jest między innymi o potrzebie stworzenia „ustrukturyzowanych organów dla celów dialogu na poziomie krajowym i regionalnym”, „chęci pełnego zaangażowania w proces tworzenia i umacniania takich instytucji” oraz zawarta jest tam prośba o „wsparcie ze strony Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w wymianie doświadczeń i wspieraniu dialogu”.

⁽¹⁾ Punkt 5.5 opinii w sprawie Stosunków UE - Meksyk, przyjętej 21 grudnia 1995 r. (Dz.U. C 82 z 19.3.1996 r. str. 68).

⁽²⁾ Punkt III podsumowania oraz punkty 33, 34 i 35 Deklaracji Końcowej Trzeciego Zjazdu Organizacji Społeczeństwa Obywatelskiego Unii Europejskiej, Ameryki Łacińskiej i Karaibów (Meksyk, 13-15 kwietnia 2004 r.). W dokumencie tym omawia się postępy poczynione w dziedzinie uznania różnorodności kulturowej i etnicznej oraz praw ludów autochtonicznych.

1.4 Zdaniem EKES-u, w stosunkach UE-Meksyk, cel polegający na zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego we wdrażanie umowy należy realizować nie tylko poprzez wspieranie powiązań między społeczeństwem obywatelskim obu stron i jego organów przedstawicielskich, ale także poprzez umożliwienie jego faktycznego udziału w systemie instytucjonalnym umowy, za pośrednictwem organu konsultacyjnego. Organ ten mógłby działać bądź poprzez obowiązkowe konsultacje dotyczące treści umowy, bądź tworząc propozycje i wnioski z własnej inicjatywy. Zdaniem EKES-u, zaangażowaniu temu należy nadać kształt poprzez utworzenie, w ramach umowy, wspólnego komitetu konsultacyjnego.

2. Obecna sytuacja i perspektywy Meksyku — aspekty polityczne, gospodarcze i społeczne

2.1 Sytuacja polityczna

2.1.1 Transformacja demokratyczna Meksyku jest długim i niezwykłym procesem. Wydarzenia, które naznaczyły życie polityczne tego kraju w ciągu ostatnich dwudziestu lat stworzyły silną podstawę dla pluralistycznego i demokratycznego systemu rządów. W Meksyku doszło do przemiany, wzmocnienia i uniezależnienia władzy ustawodawczej i sądowej, jak również zmiany w podziale władzy politycznej i daleko idących reform instytucjonalnych, takich jak reforma Meksykańskiego Sądu Najwyższego (Corte Suprema de Justicia de la Nación), Federalnego Instytutu Wyborczego (Instituto Federal Electoral) i Federalnego Trybunału Wyborczego (Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación).

2.1.2 Sytuacja polityczna Meksyku osiągnęła punkt zwrotny w roku 2000, wraz ze zwycięstwem w wyborach prezydenckich Vicente Foxa Quesady, kandydata Partii Akcji Narodowej (Partido de Acción Nacional — PAN), które położyło kres 71-letnim rządom Partii Rewolucyjno-Instytucjonalnej (Partido Revolucionario Institucional — PRI). Fakt ten wykazał konieczność zmiany partii u władzy dla dobrego funkcjonowania systemu demokratycznego oraz otworzył okres przemian.

2.1.3 Narodowy Plan Rozwoju rządu meksykańskiego na lata 2001-2006 zaprojektowano jako narzędzie przemian politycznych, ekonomicznych, społecznych i demograficznych. Określił on kilka priorytetów, na których powinny opierać się obecne działania administracji, dzieląc je na następujące obszary: rozwój społeczny i indywidualny, wzrost przy zachowaniu jakości oraz porządek i szacunek.

2.1.4 Różne projekty reform, uważane przez obecny rząd meksykański za kluczowe (takie jak reformy systemu podatkowego i polityki energetycznej) zostały zablokowane, po pierwsze z powodu braku większości w parlamencie (Kongresie i Senacie) i po drugie, wobec perspektywy nadchodzących wyborów prezydenckich w lipcu 2006 r.

2.1.5 Stopa wzrostu gospodarczego i względna stabilność polityczna, którą cieszył się Meksyk przez większość drugiej połowy XX wieku zwiększyły rolę tego kraju na scenie międzynarodowej jako państwa o średnim potencjale. Ten stan rzeczy ulegał zmianom podczas kryzysu ekonomicznego, którego doświadczał Meksyk w latach osiemdziesiątych, a także w wyniku znacznych zmian międzynarodowych w latach dziewięćdziesiątych, zmuszając kraj do ponownego przeanalizowania swoich celów ekonomicznych, politycznych i tych, które dotyczą stosunków zagranicznych.

2.1.6 Od tamtego czasu strategiczne stanowisko Meksyku wobec Europy, i vice versa, wyznaczała tzw. umowa ogólna, która wykracza poza specyficzne aspekty stosunków dwustronnych. Stanowiska Meksyku i UE wykazały w ostatnich latach rosnącą zbieżność w sprawie istotnych kwestii międzynarodowych; godna uwagi jest również ich rosnąca zdolność koordynowania swoich stanowisk na wielostronnych forach. Meksyk i UE współpracowały ze sobą w takich sprawach jak ochrona środowiska (protokół z Kioto), polityka rozwoju (szczyty w Johannesburgu i Monterrey) oraz prawa człowieka. Z drugiej strony Meksyk utrzymywał intensywne stosunki z pozostałymi krajami Ameryki Łacińskiej, czego przykładem jest polityczne współdziałanie z Grupą z Rio. Do tego, na dłuższą metę Meksyk popiera proces integracji Mercosuru i ideę przyłączenia się do niego, a także Strefę Wolnego Handlu Obu Ameryk (FTAA).

2.1.7 Meksyk stanowi dla UE państwo o charakterze łącznika na kontynencie amerykańskim, dlatego też musi stanowić główne odniesienie we wszystkich aspektach jej stosunków z tym kontynentem, obecnie i w przyszłości.

2.2 Sytuacja gospodarcza

2.2.1 W ciągu ostatniej dekady Meksyk przeszedł również poważną przemianę gospodarczą, gdyż jego gospodarka stała się dużo bardziej otwarta. Meksyk jest jedynym państwem, które jest stroną układów o wolnym handlu z USA i Kanadą, Japonią oraz Unią Europejską, a do tego z Europejskim Stowarzyszeniem Wolnego Handlu (EFTA), Izraelem i większością państw Ameryki Łacińskiej. Ponadto od 1994 r. jest członkiem GATT — obecnie Światowej Organizacji Handlu (WTO), a w 1993 r. przystąpił do Rady Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku (APEC). Od 1994 r. Meksyk należy do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Pod względem skali i tempa reform Meksyk prześcignął większość innych krajów rozwijających się, które w ostatnich latach wprowadziły podobne zmiany gospodarcze. Między innymi wzrost konsumpcji krajowej, wzrost popytu ze strony USA, wzrost cen aktywów USA, rosnąca cena ropy, większy napływ bezpośredniej inwestycji zagranicznych (BIZ), wpływy branży turystycznej oraz przekazy pieniężne od emigrantów stanowiły czynniki bardzo istotne dla gospodarki Meksyku.

2.2.2 Około 98 % meksykańskich firm można uznać za mikroprzedsiębiorstwa lub małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP). Odgrywają one nadrzędną rolę w tworzeniu miejsc pracy, regionalnej aktywności gospodarczej oraz w szkoleniu liderów biznesu i ekspertów technicznych. Ich potencjalny wkład w gospodarczy i społeczny rozwój Meksyku jest ogromny, nie tylko w odniesieniu do zaspokajania podstawowych potrzeb ludności, lecz również dlatego, że dostarczają one dużym przedsiębiorstwom surowce i komponenty oraz zwiększają eksport bezpośredni i niebezpośredni.

2.2.3 Od końca lat osiemdziesiątych to właśnie sektor MŚP najbardziej odczuł wpływ zmian w polityce gospodarczej, kryzysów finansowych i wycofania finansowych bodźców motywujących do inwestowania, zatrudniania i rozwoju regionalnego. Sytuacja tych przedsiębiorstw znacznie się pogorszyła. Panuje powszechna zgoda co do tego, że, zwłaszcza w przypadku MŚP, obecnie stosowane polityki i instrumenty nie są wystarczające dla ich przetrwania i przyszłego rozwoju.

2.2.4 Według Raportu Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) na temat Meksyku⁽³⁾, w ciągu ostatnich pięciu lat zarządzanie długiem publicznym w Meksyku stało się bardziej skuteczne, w wyniku efektywnej polityki zarządzania i wzrostu przejrzystości. Jednak pomimo tego postępu sektor publiczny nadal wymaga dofinansowania i jest narażony na ryzyko związane ze zmianą stóp procentowych.

2.2.5 Ponadto proces otwierania się handlu, który rozpoczął się w 1986 r., kiedy Meksyk przyłączył się do GATT⁽⁴⁾, uczynił meksykański eksport największą siłą napędową wzrostu gospodarczego kraju, który rozpoczął od eksportowania surowców i ewoluował w kierunku eksportowania wyrobów fabrycznych, zwłaszcza wyrobów *maquiladoras*⁽⁵⁾ (montowni). Jednakże spadek tempa rozwoju, jakiego doświadcza meksykański handel od 2000 r. ukazał wrażliwość tego kraju na zmiany w popycie zagranicznym.

⁽³⁾ Raport nt. Meksyku Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) nr 04/418, z 23 grudnia 2004 r.

⁽⁴⁾ Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu (General Agreement on Tariffs and Trade).

⁽⁵⁾ Pojęcie maquila oznacza, wg Narodowej Rady Przemysłu Eksportowego Maquiladoras (Consejo Nacional de la Industria Maquiladora de Exportación, www.cnime.org.mx), proces przemysłowy lub usługowy, którego celem jest przetwarzanie, wytwarzanie lub naprawa towarów pochodzenia zagranicznego, tymczasowo importowanych, aby następnie je wyeksportować. Proces ten jest prowadzony przez przedsiębiorstwa typu maquiladoras, lub częściowo zajmujące się eksportem, zgodnie z postanowieniami zmienionego Dekretu o wspieraniu i działaniu przemysłu eksportowego maquiladoras. Działalność przemysłowa Meksyku obejmuje następujące sektory: przemysł wydobywczy, wytwórczy, budowlany, energetyczny, gazowy i wodny. Zmniejszenie napływu inwestycji w sektorze wytwórczym w latach 2001-2003 doprowadziło do spadku głównie w sektorze wytwórczym i budowlanym. W okresie tym największych redukcji doświadczały te sektory wytwórcze, które najbardziej uderzył spadek eksportu, a zwłaszcza następujące: wyroby metalowe (samochody, sprzęt elektryczny, sprzęt elektroniczny, maszyny i wyposażenie), wyroby tekstylne, przemysł lekki, odzież i wyroby skórzane oraz substancje chemiczne (ropa, leki, guma, tworzywa sztuczne). Największe redukcje produkcji rzeczywistej dotknęły tych sektorów przemysłu wytwórczego, którymi w ponad 50 % zajmowały się maquiladoras, tj. ponad połowa ich eksportu związana była z maquiladoras: na przykład tekstylia i odzież (62 %), maszyny i wyposażenie (60 %) oraz drewno (56 %).

2.2.6 Spowolnienie gospodarcze Meksyku wynika z poniższego łańcucha przyczynowo-skutkowego:

- niższe perspektywy wzrostu USA wywierają bezpośredni wpływ na meksykański eksport;
- spadek wartości meksykańskiego eksportu, który pociąga za sobą spadek wartości inwestycji w sektorze eksportowym;
- ogólnie rzecz biorąc, niższy poziom inwestycji wpływa na produkcję krajową;
- obniżenie poziomu produkcji krajowej odbija się na stopie zatrudnienia ⁽⁶⁾.

2.2.7 Niepełne polepszenie się sytuacji gospodarczej w USA nie jest jedynym czynnikiem, który wpływa na gospodarkę Meksyku. Ważną rolę odgrywa również nagły rozwój gospodarczy Chin ⁽⁷⁾ oraz, z drugiej strony, utrata konkurencyjności Meksyku na rynku światowym.

2.2.8 Co się tyczy utraty konkurencyjności Meksyku na rynku światowym, to według danych opublikowanych przez Meksykański Instytut Konkurencyjności ⁽⁸⁾, konkurencyjna pozycja Meksyku na płaszczyźnie międzynarodowej uległa w ostatnich latach pogorszeniu. Jako przyczyny spadku konkurencyjności wymienić można przede wszystkim wyczerpanie się meksykańskiego modelu gospodarczego opartego na niskich płacach i niewystarczającej poprawie innych czynników sprzyjających działalności gospodarczej, jak np. koszt podstawowej infrastruktury (transport, komunikacja, woda), energia, podatki, edukacja, poziom kwalifikacji i wydajność siły roboczej, bezpieczeństwo i kierowanie rządem.

2.2.9 W związku z tym, przed krajem tym stoi wyzwanie rozwinięcia warunków umożliwiających osiągnięcie faktycznej konkurencyjności, a które opierają się na takich czynnikach jak ulepszona konkurencyjność, wydajność, wykwalifikowana siła robocza, rozwój technologiczny, innowacyjność i demokracja. W zakresie handlu Meksyk będzie musiał wzmocnić bezpieczeństwo prawne, procesy logistyczne i infrastrukturę, aby ułatwić inwestycje i transport towarów, a ponadto będzie musiał rozwinąć bardziej konkurencyjną strukturę celną.

2.3 Sytuacja społeczna

2.3.1 Jak już wspomniano, Meksyk jest krajem w okresie przejściowym, którego cechą charakterystyczną są nierówności. Wzrastają rozbieżności pomiędzy regionami i grupami ludzi

(różne stopnie rozwoju, zwłaszcza przy porównaniu północy z południem), nieprzerwanie trwa masowa ucieczka z obszarów wiejskich (której wynikiem jest powstawanie olbrzymich aglomeracji miejskich), a większość Meksykanów nadal żyje w niedostatku i niestabilnych warunkach społecznych.

2.3.2 Po okresie długotrwałego pogarszania się sytuacji społecznej w Meksyku przyjęto Narodowy Plan Rozwoju na lata 2001-2006, w którym za jeden z głównych priorytetów państwa uznano politykę społeczną. W ostatnich latach miał miejsce rozrost różnych rządowych programów społecznych, tak pod względem rozmiaru przyznanej pomocy, jak i pod względem liczby beneficjentów. Wzrosły realne wydatki na cele społeczne: wydatki na edukację, zabezpieczenia społeczne i plany pomocy osobom ubogim rosły o 8,4 % rocznie w latach dziewięćdziesiątych, a od roku 2000 — o 9,8 % rocznie.

2.3.3 Istnieją jednak różnice w tempie wzrostu, a możliwości redystrybucyjne państwa ograniczone są bardzo niskim poziomem dochodu z podatków i słabą presją fiskalną. W związku z tym polityki spójności społecznej mają braki, a okoliczności te pogarsza słaba koniunktura w gospodarce krajowej i niewystarczający rozwój prawdziwego rynku wewnętrznego.

2.3.4 W latach 2000-2002, 3,4 mln ludzi zaczęło żyć na poziomie przekraczającym minimum socjalne, tj. zyskało możliwość pokrywania własnych potrzeb żywieniowych i inwestowania — choć na niewielką skalę — w edukację i opiekę zdrowotną. Statystyka ta stanowi kontrast wobec sytuacji odnotowanej w latach 1994-1996, kiedy liczba ludzi żyjąca poniżej poziomu minimum egzystencji wzrosła o 15,4 miliona.

2.3.5 Odsetek populacji żyjącej poniżej minimum egzystencji (gospodarstwa domowe, w których dochód na osobę nie pokrywa potrzeb żywieniowych) na obszarach miejskich spadł z 12,6 % do 11,4 %, podczas gdy na obszarach wiejskich odsetek ten zmniejszył się z 42,4 % do 34,8 %. Pomimo spadku liczby ludzi żyjących w ubóstwie, odsetki te nadal są zbyt wysokie, jeśli wziąć pod uwagę poziom rozwoju i dobrobyt kraju. Mimo to odnotowany postęp można uznać za tendencję pozytywną ⁽⁹⁾. Z drugiej strony, nierówności charakteryzujące społeczeństwo meksykańskie nie wiążą się jednak wyłącznie z ubóstwem. Wynikają one również z dostępu do możliwości kształcenia i do opieki zdrowotnej i ich jakości, co komplikuje sytuację opóźnionych regionów. Jeśli chodzi o wykształcenie, poziom analfabetyzmu na północy kraju (5 %) stanowi ostry kontrast wobec poziomu analfabetyzmu na południowym wschodzie, gdzie osiąga on aż 17 %.

2.3.6 Kwestia praw człowieka stanowi poważny problem, często związany nie tylko z brakami prawnymi; przemysł narkotyków i ludzi dodatkowo pogarsza sytuację, w związku z czym sytuacja w dziedzinie praw człowieka, zwłaszcza ludności autochtonicznej w Meksyku, nadal jest zdecydowanie niezadowolająca. Przyczyną głównych problemów jest niedostatek sił policyjnych i luki systemu prawnego, przez co ludność nie zawsze ma zapewniony zadowolający dostęp do wymiaru sprawiedliwości, choć walka z tym problemem toczy się na najwyższych szczeblach rządowych.

⁽⁶⁾ Według meksykańskiego podsekretarza stanu ds. handlu i przemysłu, w latach 2001-2003 wszystkie sektory przemysłu wytwórczego odnotowały spadek zatrudnienia o 17,8 % w przypadku maquiladoras i 13,8 % w pozostałych obszarach, w porównaniu z latami 1995-2000. Polepszenie się sytuacji w 2004 r. nie wpłynęło na wskaźniki zatrudnienia, które nadal wykazują tendencję malejącą.

⁽⁷⁾ Presja konkurencyjna ze strony Chin i ich udział w rynku tekstylnym i odzieżowym USA i UE oznacza, że inne państwa eksportujące na te rynki będą zmuszone się przystosować. Konsekwencje tej sytuacji są szczególnie trudne dla Meksyku. Potencjał rozwoju Chin stanowi prawdziwe zagrożenie dla obecnej pozycji Meksyku, zwłaszcza jeśli chodzi o pracochłonne towary, przy uwzględnieniu poziomu płac w Meksyku

⁽⁸⁾ Análisis de la Competitividad en México (Analiza konkurencyjności w Meksyku). Meksykański Instytut Konkurencyjności (IMCO), wrzesień 2003.

⁽⁹⁾ Ministerstwo Rozwoju Społecznego. Pomiar rozwoju. Meksyk 2000-2002, 23 czerwca 2003 r.

2.3.7 Ponadto, pomimo że w ciągu ostatnich lat poczyniono w Meksyku postępy konstytucjonalne w dziedzinie uznawania różnorodności etnicznej i kulturowej oraz praw ludów autochtonicznych, nadal istnieje kilka problemów, z którymi ten kraj musi sobie poradzić, w dziedzinie skutecznej ochrony i krzewienia praw człowieka i podstawowych wolności ludności autochtonicznej. Jako najważniejsze problemy należy wyróżnić konflikty o ziemię rolną, dyskryminację w dostępie do wymiaru sprawiedliwości i w wykonywaniu wyroków oraz przymusowe przenoszenie ludności⁽¹⁰⁾.

2.3.8 Kolejnym kluczowym problemem społecznym jest terytorialne rozmieszczenie ludności w Meksyku. Zespół miejski miasta Meksyk (ZMMM), z populacją wielkości ok. 25 mln mieszkańców, przechodzi proces dwóch głównych przemian: po pierwsze, od wysokiego wzrostu liczby ludności do względnej stabilności demograficznej i ponownego rozmieszczenia ludności, a po drugie, od podupadającej gospodarki wytwórczej skupionej na rynkach krajowych do gospodarki bazującej na usługach konkurencyjnych na rynku międzynarodowym⁽¹¹⁾.

2.3.9 ZMMM posiada znaczny potencjał rozwojowy związany z koncentracją siedzib głównych firm oraz ośrodków kształcenia i badań naukowych, a także dzięki bogatym zasobom kulturowym i dużemu napływowi bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). Jednak ten potencjalny rozwój jest hamowany przez skupienie ubogich mieszkańców w prowizorycznych osiedlach, w których nie ma dostępu (lub jest on ograniczony) do usług i infrastruktury użyteczności publicznej oraz nie ma odpowiednich zabezpieczeń przed klęskami żywiołowymi. Poziom wykształcenia jest niewystarczający, a wskaźnik niepewności jest na tych obszarach znacznie wyższy od przeciętnej⁽¹²⁾.

2.3.10 Mimo tego, w latach 2000-2002 sytuacja związana z edukacją osób żyjących poniżej minimum egzystencji uległa zmianie. Odsetek dzieci w wieku od 5 do 15 lat nieuczęszczających do szkoły spadł z 14,3 % do 11,9 %. Największy spadek można zaobserwować w grupie osób w wieku 12-15 lat: w omawianym okresie odsetek pracujących spadł z 18,6 % do 6,6 %. Podobny spadek nastąpił w poziomie analfabetyzmu i odsetku osób starszych niż 15 lat, które nie ukończyły podstawowego poziomu edukacji. Choć zmiany te są pozytywne, systemy edukacji i ochrony zdrowia nie są na odpowiednim poziomie, ani odpowiedniej jakości; w związku z tym, nie są wystarczające dla osiągnięcia pożądanego poziomu spójności społecznej.

2.3.11 Jeśli chodzi o zatrudnienie, to w 2004 r. stopa bezrobocia w Meksyku wynosiła 3,1 %, podczas gdy w tym samym roku w UE-15 wynosiła 8,2 %, a w Stanach Zjednoczonych — 5,6 %⁽¹³⁾. Według nowo powołanego Obserwatorium Zatrudnienia⁽¹⁴⁾, w ostatniej dekadzie miał miejsce wzrost liczby

pracowników z wyższym wykształceniem w niemal każdym obszarze wiedzy. Warto zauważyć, że 56 % wszystkich osób z wyższym wykształceniem o stałym zatrudnieniu koncentruje się w trzech obszarach wiedzy: ekonomia/administracja, edukacja i nauki społeczne. W ciągu ostatnich czterech lat w pierwszym z tych obszarów utworzono największą liczbę miejsc pracy.

2.3.12 Statystyki pokazują, że większość kobiet uzyskuje dostęp do rynku pracy. Jednakże tylko 40 % kobiet z wyższym wykształceniem znajduje zatrudnienie, choć stanowią one 52 % absolwentów szkół wyższych.

2.3.13 Ośmiu na dziesięciu pracowników w Meksyku pobiera stałe dochody⁽¹⁵⁾, tj. pracuje na podstawie umowy o pracę i otrzymuje wypłatę. Podczas gdy najlepiej płatne obszary charakteryzują się najniższymi poziomami zatrudnienia (inżynieria, nauki fizyczno-matematyczne i biologiczne), obszar, który posiada najwyższy poziom zatrudnienia i jednocześnie jest najsłabiej opłacany, to edukacja.

2.3.14 W prawodawstwie meksykańskim poczyniono postępy w zakresie rozwoju społecznego i promowania społeczeństwa obywatelskiego poprzez sieci i sojusze. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na ustawę o dostępie do informacji publicznej, ustawę o rozwoju społecznym i ustawę o wspieraniu organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

3. Rozwój umowy ogólnej UE-Meksyk i jej ocena

3.1 Rys historyczny⁽¹⁶⁾

3.1.1 Umowa o partnerstwie gospodarczym oraz koordynacji politycznej i współpracy między Wspólnotą Europejską i jej Państwami Członkowskimi z jednej strony a Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi z drugiej strony (umowa ogólna) zaczęła obowiązywać 1 października 2000 r. Zawiera ona także umowę o wolnym handlu pomiędzy tymi stronami, a także kwestie związane z dialogiem politycznym i dwustronną współpracą. Umowę ogólną poprzedziło porozumienie podpisane w 1991 r. pomiędzy Wspólnotą Europejską i Meksykiem. W 1995 r. strony te podpisały w Paryżu wspólną deklarację, która ustanowiła cele polityczne, ekonomiczne i handlowe, które miałyby zostać odzwierciedlone w nowym porozumieniu. Negocjacje rozpoczęły się w październiku 1996 r. i zakończyły w lipcu 1997 r. Ich efektem była wspomniana umowa ogólna i tzw. umowa przejściowa, podpisane w Brukseli 8 grudnia 1997 r.

3.1.2 Najważniejsze aspekty umowy ogólnej to instytucjonalizacja dialogu politycznego, wzmocnienie handlu i stosunków gospodarczych poprzez dwustronną, preferencyjną, stopniową i wzajemną liberalizację handlu w zgodzie z przepisami Światowej Organizacji Handlu (WTO) oraz rozszerzenie zakresu współpracy, która obecnie obejmuje około trzydziestu różnych obszarów. Wreszcie, umowa powołała Wspólną Radę odpowiedzialną za nadzorowanie jej wdrożenia.

⁽¹⁰⁾ Biuletyn ONZ nr 03/042 z 17 czerwca 2003 r., poświęcony sytuacji podstawowych praw i wolności ludności autochtonicznej w Meksyku.

⁽¹¹⁾ Wytyczne polityki OECD, październik 2002. Territorial reviews: Mexico City (Przegląd terytorialny: miasto Meksyk).

⁽¹²⁾ Bank Światowy, Poverty in Mexico: an assessment of conditions, trends and government strategy (Ubóstwo w Meksyku – ocena warunków, tendencji i strategii rządowych), 2004.

⁽¹³⁾ OCDE, Employment Outlook (Perspektywy zatrudnienia) 2005.

⁽¹⁴⁾ Obserwatorium Zatrudnienia to instrument stworzony przez rząd meksykański w celu poprawy sytuacji na rynku pracy. Inauguracja jego działalności przez Prezydenta Meksyku, na którą zaproszono delegację EKES-u, miała miejsce dnia 2 marca 2005 r. w oficjalnej rezydencji Los Pinos.

⁽¹⁵⁾ Dane Narodowego Instytutu Statystyki, Geografii i Informatyki, Meksyk, 8 marca 2004 r.

⁽¹⁶⁾ „Stosunki EU - Meksyk”, Stałe Przedstawicielstwo Hiszpanii w UE.

3.1.3 Umowa przejściowa⁽¹⁷⁾ umożliwiła stronom szybkie zastosowanie postanowień w sprawie handlu i środków pomocy podczas oczekiwania na ratyfikację umowy ogólnej. Umowa przejściowa weszła w życie 1 lipca 1998 r.

3.1.4 W listopadzie 2004 r. podczas posiedzenia Wspólnego Komitetu UE i Meksyk postanowiły zastosować zawarte w umowie postanowienia dotyczące przeglądu do rozdziałów dotyczących rolnictwa, usług i inwestycji. Jednocześnie uzgodniono, że negocjacje w tych sektorach powinny rozpocząć się na początku 2005 r., celem zakończenia ich do końca roku.

3.2 Ocena

Ponad pięć lat po wejściu w życie **Umowy o partnerstwie gospodarczym oraz koordynacji politycznej i współpracy między Wspólnotą Europejską i jej Państwami Członkowskimi z jednej strony a Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi z drugiej strony** (umowy ogólnej), EKES uważa, że jest to instrument o dużym potencjale i że jego postępową naturą umożliwi obydwu stronom czerpanie korzyści w trzech obszarach, które stanowią filary umowy (dialog polityczny, rozwój handlu i współpraca). Zdaniem EKES-u, bilans jest ogólnie pozytywny, tak jeśli chodzi o dane dotyczące handlu i inwestycji, jak i o proces wzmacniania dialogu instytucjonalnego. Komitet uważa jednak, że jak dotąd przy wprowadzaniu w życie umowy ogólnej nie wykorzystano całego jej potencjału i w związku z tym, w niniejszej opinii przedstawiono kilka uwag.

3.2.1 Wymiar polityczny

3.2.1.1 W listopadzie 2004 r., podczas czwartego posiedzenia Wspólnego Komitetu UE-Meksyk w stolicy Meksyku, strona meksykańska i unijna zgodziły się co do wzmocnionej kontynuacji dwustronnego dialogu politycznego i ponownie potwierdziły swoje zobowiązanie do umacniania wielostronności. Wymieniły również poglądy na temat Międzynarodowego Trybunału Karnego i zgodziły się, że należy go wspierać.

3.2.1.2 Oprócz spotkań na szczycie szefów państw i rządów UE i Meksyku oraz różnych rad i komitetów, które skupiają ekspertów z poszczególnych dziedzin, umowa ogólna otworzyła nowe, nieistniejące dotąd, stałe kanały komunikacji umożliwiające prowadzenie wysokiej jakości dialogu dotyczącego obszarów zainteresowań obydwu stron. Umowa stworzyła w ten sposób możliwość zbliżenia przedstawicieli politycznych. Jednocześnie, szczególnie w wyniku zorganizowanego przez EKES Trzeciego Zjazdu Organizacji Społeczeństwa Obywatelskiego Unii Europejskiej, Ameryki Łacińskiej i Karaibów, który odbył się w kwietniu 2004 r. w stolicy Meksyku, nasiliły się stosunki pomiędzy organizacjami społeczeństwa obywatelskiego obu stron.

⁽¹⁷⁾ Jest to umowa ramowa, która określiła zasady negocjacji handlowych, przedstawiając pewnego rodzaju szybką drogę („fast track”), co pozwoliło na rozpoczęcie negocjacji handlowych przez Wspólną Radę, przewidzianą w umowie ogólnej.

3.2.1.3 EKES jest zdania, że należy podnieść jakość umów poprzez włączenie do nich postanowień dotyczących współpracy i zinstytucjonalizowanego dialogu oraz zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego w proces decyzyjny. W związku z tym EKES z zadowoleniem przyjmuje konkluzje z ostatniego posiedzenia Wspólnej Rady odnoszące się do możliwości instytucjonalizacji dialogu ze społeczeństwem obywatelskim i zalecające „określenie najodpowiedniejszej metodologii i formuły tej instytucjonalizacji”⁽¹⁸⁾.

3.2.1.4 Na wniosek UE do umowy włączono tzw. „klauzulę demokratyczną”, która stanowi, że „poszanowanie zasad demokracji i podstawowych praw człowieka, wymienionych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, jest podstawą polityki wewnętrznej i międzynarodowej Stron i stanowi istotny element niniejszej umowy”. Klauzula ta obudziła znaczne oczekiwanie w społeczeństwie obywatelskim, jako krok naprzód w kierunku przekształcenia wymiany handlowej w środek zrównoważonego rozwoju oraz jako instrument gwarantowania praw człowieka, w tym praw ekonomicznych i społecznych. Niemniej jednak nie zawarto w niej szczegółów dotyczących praw społecznych i ekonomicznych.

3.2.2 Wymiar gospodarczy

3.2.2.1 Ogólnie rzecz biorąc, obydwie strony uważają, że od czasu podpisania umowy pięć lat temu, osiągnięto pozytywne wyniki, zwłaszcza znaczny wzrost handlu⁽¹⁹⁾ i inwestycji pomiędzy Meksykiem a Unią Europejską.

3.2.2.2 Umowa umożliwiła również Unii konkurowanie na równych zasadach z krajami, z którymi Meksyk ma podpisane umowy o wolnym handlu, zapewniając przedsiębiorstwom europejskim podobny dostęp do rynku, jaki USA uzyskały od Meksyku poprzez NAFTA — sytuacja znana jako parytet NAFTA. Tymczasem Meksyk czerpie korzyści z wysokiego potencjału inwestycji europejskich, transferu technologii i szerokiego rynku europejskiego.

3.2.2.3 Wyniki te można jednak jeszcze znacznie poprawić. Choć od chwili wejścia umowy w życie obroty handlowe pomiędzy UE i Meksykiem wzrosły, nie oznaczało to dla UE zwiększenia udziału w całości handlu zagranicznego Meksyku, podczas gdy deficyt handlowy Meksyku nadal rośnie. Jednak deficyt ten wiąże się głównie z importem półfabrykatów i kapitału potrzebnych do modernizacji infrastruktury produkcyjnej Meksyku oraz do wytwarzania — przez przedsiębiorstwa europejskie działające w Meksyku — produktów końcowych, o większej wartości dodanej, przeznaczonych na eksport do USA.

⁽¹⁸⁾ Punkt 15 Komunikatu z posiedzenia Wspólnego Komitetu UE - Meksyk w Luksemburgu, 26 maja 2005 r.

⁽¹⁹⁾ Od momentu wejścia w życie części handlowej umowy, tj. od roku 2000 do czerwca 2004, całkowite obroty handlowe między UE a Meksykiem wzrosły o 31% i wyniosły ok. 111.000 mln USD. „Europa w Meksyku, 2004”, Reprezentacja UE w Meksyku, 2004.

3.2.2.4 Całkowita wartość inwestycji UE w Meksyku pomiędzy styczniem 1994 r. a czerwcem 2004 r. wyniosła 33.656,6 mln USD⁽²⁰⁾, co odpowiada 24,3 % wszystkich bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), które dokonano w tym państwie w tym samym okresie. W okresie 1999-2004 do Meksyku napłynęło w sumie 78.060 mln USD w postaci BIZ, z których 19.791 mln pochodziło z UE. Jeśli chodzi o przepływy BIZ pomiędzy styczniem 1994 r. a czerwcem 2004 r., wkład państw członkowskich UE wygląda następująco: Hiszpania (8,3 %), Holandia (8,2 %), Wielka Brytania (3,7 %) i Niemcy (2,6 %). Rozwój inwestycji Unii Europejskiej podkreśla znaczenie strategiczne, jakie ma dla niej Meksyk. Meksyk i Unia Europejska powinny skorzystać z możliwości, jakie daje umowa, aby pogłębić i poszerzyć współpracę w dziedzinie inwestycji oraz usług, bardzo istotnej branży dla UE.

3.2.2.5 EKES zwraca uwagę na inne skutki gospodarcze umowy, na przykład:

- inwestycje UE muszą ulec dywersyfikacji (zwłaszcza w dziedzinie rozwoju naukowego i technologicznego), ponieważ ograniczają się do bardzo małej liczby sektorów produkcyjnych i regionów Meksyku;
- Meksyk eksportuje więcej produktów, lecz nadal w bardzo ograniczonej gamie; meksykańskie przedsiębiorstwa powinny zatem poszukać nisz dla nowych produktów i rynków w innych krajach UE;
- wzrost handlu i inwestycji był generalnie korzystny dla gospodarki, lecz nie wywarł pożądanego efektu na rozwój społeczny i zwalczanie ubóstwa;
- podczas gdy wielkie przedsiębiorstwa meksykańskie i europejskie czerpią zyski z umowy, MŚP nie są w stanie wyciągnąć z niej wszystkich potencjalnych korzyści;
- ramy prawne umowy nie są wystarczające, aby przyciągnąć większe inwestycje, w związku z czym zasadnicze znaczenie ma zwiększenie bezpieczeństwa prawnego;
- umowa sama w sobie nie stanowi niezmiennej struktury dla stosunków handlowych; należy zatem rozważyć nowe drogi jej ulepszenia i aktualizacji za pomocą klauzul modyfikujących.

3.2.3 Wymiar współpracy

3.2.3.1 Współpraca pomiędzy Meksykiem i UE opiera się na czterech elementach: po pierwsze, na dwustronnej współpracy na poziomie rządowym; po drugie, na programach regionalnych Komisji Europejskiej dla całej Ameryki Łacińskiej, w których Meksyk uczestniczy (AL-Invest; URBAN; ALFA; @lis, Eurosocjal, itp.); po trzecie, na współpracy w ramach kwestii szczególnych, takich jak prawa człowieka, środowisko naturalne i organizacje pozarządowe; i po czwarte, Meksyk ma możliwość przystąpienia do innych programów, jak np. VI Ramowy Program Badań i Rozwoju Technicznego.

⁽²⁰⁾ Wszystkie dane dotyczące BIZ opierają się na informacjach zawartych w: „Europa en México, 2004”, Reprezentacja UE w Meksyku, 2004.

3.2.3.2 Współpraca dwustronna opiera się na solidnych ramach prawnych, stworzonych w umowie, w rozdziale dot. współpracy, oraz w Protokole ustaleń w sprawie wieloletnich wytycznych dotyczących wdrażania współpracy między Meksykiem a UE w latach 2002-2006. W tych dokumentach obie strony zgodziły się nakierować współpracę na takie dziedziny jak: rozwój społeczny i zmniejszanie nierówności, umacnianie państwa prawa, współpraca gospodarcza oraz współpraca naukowa i technologiczna. Program działań na lata 2002-2006, realizowany za pomocą współfinansowania, jest wyposażony przez UE w budżet o wysokości 52,6 mln EUR oraz w podobną sumę wniesioną przez meksykańskie instytucje, którym powierzono wdrażanie projektów. Innym z przewidzianych instrumentów jest Umowa ramowa w sprawie finansowania, podstawowy dokument do formułowania konkretnych projektów współpracy między Meksykiem a Unią Europejską.

3.2.3.3 Ponadto przyśpieszono negocjacje i przyjęcie dodatkowych instrumentów wzmacniania współpracy między Meksykiem a UE; np. w lutym 2004 r. podpisano Umowę sektorową o współpracy naukowej i technologicznej, a do tego trwa nawiązywanie kontaktów w celu nadania ostatecznej formy umowom sektorowym w dziedzinie szkolnictwa wyższego i środowiska naturalnego.

3.2.3.4 Obecnie działa też już zintegrowany program wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw (PIAPYME), mający na celu m.in.: zwiększenie możliwości technicznych, aby pobudzić wydajność MŚP; wsparcie transferu technologii; wsparcie procesów współpracy między przedsiębiorstwami, aby pobudzić wspólne inwestycje i sojusze strategiczne między MŚP z Meksyku i z UE oraz modernizację i umiędzynarodowienie MŚP. Z drugiej strony, program ułatwiania realizacji umowy ogólnej jest zorientowany na konkretne dziedziny, jak cła, normy techniczne, normy sanitarne i fitosanitarne, ochrona konsumentów oraz własność intelektualna.

3.2.3.5 Ponadto, co się tyczy współpracy w dziedzinie praw człowieka, obecnie realizowane są projekty pt. „Wdrażanie zaleceń wynikających z diagnozy sytuacji praw człowieka w Meksyku” oraz „Krzewienie i ochrona praw człowieka ludów autochtonicznych w Meksyku”.

3.2.3.6 Jeśli chodzi o zarządzanie i administrowanie współpracą, to niektóre meksykańskie instytucje rządowe skarżyły się EKES-owi na skomplikowanie unijnych procedur i mechanizmów wdrażania współpracy. Co się tyczy współpracy w przyszłości, wydaje się, że Meksyk i UE są zgodne co do znaczenia wzmacniania swoich stosunków poprzez nowy wymiar współpracy polegający na ustaleniu i przyjęciu dodatkowych środków, takich jak dialogi sektorowe i współpraca trójstronna Meksyk-UE-kraje trzecie, zwłaszcza kraje Ameryki Środkowej. Co się tyczy przyszłych obszarów współpracy w latach 2007-2013, EKES uważa, że należy wzmocnić wsparcie, które obecnie otrzymują MŚP, a także, między innymi, dziedzinę spójności społecznej, edukacji i środowiska naturalnego.

3.2.4 Wpływ rozszerzenia UE na jej stosunki z Meksykiem

3.2.4.1 Dynamika handlu pomiędzy Meksykiem a UE jest szczególnie widoczna w wymianach z niektórymi spośród dziesięciu nowych państw członkowskich. Godny uwagi jest na przykład wzrost wymiany handlowej z Czechami, Węgrami i Słowacją. Okazało się, że średnie i małe gospodarki wynoszą z wymiany handlowej większe korzyści niż gospodarki duże. Mimo to handel pomiędzy Meksykiem i nowymi państwami członkowskimi nadal znajduje się w początkowym stadium.

3.2.4.2 Dla Meksyku rozszerzenie Unii oznacza, że szczególna relacja handlowa, która istniała pomiędzy nim a UE od czasu wejścia w życie umowy ogólnej, została rozszerzona na dziesięciu nowych członków. Rozszerzenie powinno zatem w wyraźny sposób wpłynąć na przedsiębiorstwa meksykańskie i z nowych państw członkowskich, dając im dostęp do strefy wolnego handlu obejmującej ponad 550 mln konsumentów⁽²¹⁾ (licząc łącznie ludność UE i Meksyku⁽²²⁾). Wraz z rozszerzeniem nowe państwa członkowskie zaczęły również uczestniczyć w polityce handlowej UE, a zatem transakcje zawierane w nowych państwach członkowskich przez przedsiębiorstwa z krajów nienależących do UE, takich jak Meksyk, zostały znacznie uproszczone dzięki zastosowaniu jednolitego systemu regulacji handlowych i procedur administracyjnych oraz jednolitej taryfy celnej.

3.2.4.3 Zarówno Meksyk, jak i państwa członkowskie zgadzają się co do tego, że ich rynki oferują wiele możliwości dla przedsiębiorstw drugiej strony, z naciskiem na sektor produkcyjny w nowych państwach członkowskich i na sektor rolny w Meksyku. Ponadto widoczny w nowych państwach członkowskich wzrost gospodarczy będzie wpływał na dalszy wzrost popytu. Daje to meksykańskim eksporterom względną przewagę nad ich konkurentami z Ameryki Łacińskiej i Azji, którzy nie korzystają jeszcze z umów preferencyjnych z UE.

4. Umowa ogólna UE-Meksyk a Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu (NAFTA)

4.1 Położenie Meksyku w pobliżu jednego z największych rynków świata, Stanów Zjednoczonych, w dużej mierze wyjaśnia stopień zintegrowania gospodarki meksykańskiej z gospodarką USA. W interesie USA było posiadanie większej konkurencyjności od swoich głównych rywali, tj. Japonii i UE. Aspiracją Meksyku było, z drugiej strony, włączenie się do gospodarki światowej. Poprzez NAFTA-ę Meksyk ukierunkował swoje stosunki z USA, co okazało się przede wszystkim bardzo korzystne dla Ameryki Północnej, a ogólnie, dla małych i dużych przedsiębiorstw. UE w tym czasie zajęta była procesem otwierania się na wschód, rozpoczętym przez zjednoczenie Niemiec.

4.2 Od dnia 1 stycznia 1994 r., kiedy układ NAFTA wszedł w życie, handel trójstronny osiągnął wartości przekraczające 623 mld USD, czyli ponad dwa razy wyższe od tych sprzed zawarcia układu. W latach 1994–2003 łączna wartość

bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w tych trzech krajach wzrosła o 1,7 bln USD. Jednocześnie z układem NAFTA weszły w życie Północnoamerykańska umowa o współpracy w dziedzinie środowiska naturalnego (NAAEC) oraz Północnoamerykańska umowa o współpracy w dziedzinie zatrudnienia (NAALC)⁽²³⁾.

4.3 Według szacunków Banku Światowego⁽²⁴⁾, gdyby nie układ NAFTA, wartość meksykańskiego eksportu i inwestycji zagranicznych byłaby o wiele niższa. Ameryka Północna stanowi główne źródło inwestycji w Meksyku (UE zajmuje tu drugie miejsce). W latach 1999–2004 inwestycje północnoamerykańskie związane były głównie z przemysłem wytwórczym (43,7 % wszystkich inwestycji) i usługami (38,4 % wszystkich inwestycji). Skutki układu NAFTA są jednak kontrowersyjne w innych dziedzinach, zwłaszcza jeśli chodzi o bezrobocie, dochody na mieszkańca czy rolnictwo. Od momentu wejścia w życie układu NAFTA, masowy napływ inwestycji nie zadziałał jako spodziewany czynnik wyrównywania poziomów między Meksykiem a jego północnoamerykańskimi partnerami⁽²⁵⁾.

4.4 Państwa należące do NAFTA-y starają się obecnie pogłębić integrację gospodarczą Ameryki Płn. i poszukują dodatkowych narzędzi poprawy handlu, inwestycji i konkurencyjności. Niemniej jednak, układ NAFTA nie podejmuje zasadniczych kwestii, jak emigracja czy mobilność pracowników; w dziedzinie tej USA zaoferowały tylko ograniczoną liczbę wiz dla pracowników wysoko wykwalifikowanych. Należy podkreślić, że po liberalizacji wymiany handlowej liczba nielegalnych imigrantów z Meksyku wzrosła z 2 mln w 1990 r. do 4,8 mln w roku 2000⁽²⁶⁾, co zwiększyło problemy na granicy. W 2004 r. około 10 mln osób urodzonych w Meksyku przebywało w USA. Jeśli do tej liczby dodać obywateli USA pochodzenia meksykańskiego, suma ta wyniesie 26,6 mln osób, czyli 9 % ludności Ameryki Płn. Jednym z najbardziej widocznych skutków migracji jest wysyłka przekazów pieniężnych do kraju, których suma w 2004 r. przekroczyła 13 mld dolarów⁽²⁷⁾.

4.5 Podstawowa różnica między układem NAFTA a umową ogólną UE-Meksyk jest następująca: umowa ogólna idzie dalej niż współpraca handlowa, ponieważ nie tylko czyni z UE drugiego partnera handlowego Meksyku, o bardziej zrównoważonych i sprawiedliwych stosunkach handlowych, ale także obejmuje fundamentalne kwestie związane ze współpracą i współdziałaniem politycznym, których NAFTA nie zawiera. Co się tyczy udziału społeczeństwa obywatelskiego w podejmowaniu decyzji, w układzie NAFTA nie przewidziano mechanizmów w tym celu.

⁽²¹⁾ Włącznie z Bułgarią i Rumunią.

⁽²²⁾ Ludność Meksyku wzrosła w 2003 r. do 102 milionów mieszkańców (OECD, Fact Book, 2005).

⁽²³⁾ Wspólna deklaracja Komisji Wolnego Handlu Północnoamerykańskiego Układu Wolnego Handlu, 16 lipca 2004 r.

⁽²⁴⁾ „Informe sobre México” (Raport na temat Meksyku) Wydziału Analiz banku Caja Madrid, maj 2002. Bank Światowy „Lessons From NAFTA for Latin America and the Caribbean Countries: A Summary of Research Findings” (Wnioski z NAFTA-y dla krajów Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Streszczenie wyników badań), D. Lederman, W.F. Maloney i L. Serven, 2003 r.

⁽²⁵⁾ Bank Światowy, World Development Indicators Online (Wskaźniki rozwoju na świecie, publikowane w internecie).

⁽²⁶⁾ John Audley, ibidem, str. 49.

⁽²⁷⁾ Źródło: komunikat prasowy 71/04 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Meksyku, 17 grudnia 2004 r.

4.6 Przez pięć lat wymiana handlowa pomiędzy UE i Meksykiem znacznie wzrosła, chociaż statystyki⁽²⁸⁾ pokazują, że nie udało się stworzyć przeciwwagi dla koncentracji handlu meksykańskiego ze Stanami Zjednoczonymi, które pozostają jego głównym partnerem handlowym. 90 % meksykańskiego eksportu w 2003 r. płynęło do państw — stron układu NAFTA⁽²⁹⁾, podczas gdy eksport do UE wynosił jedynie 3,4 %. Jednocześnie 64,2 % meksykańskiego importu pochodziło z USA wobec zaledwie 10,4 % z UE.

5. Instytucjonalizacja dialogu z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego

5.1 Umowa ogólna instytucjonalizuje na wszystkich poziomach dialog społeczny, który obejmuje wszystkie kwestie dwustronne i międzynarodowe leżące we wspólnym interesie. W związku z tym umowa przewiduje utworzenie Wspólnej Rady (art. 45) odpowiedzialnej za nadzorowanie wdrażania umowy i wspomaganie w swoich działaniach przez Wspólny Komitet (art. 48). Umowa przewiduje również, że Wspólna Rada **może zdecydować o powołaniu jakiegokolwiek innego specjalnego komitetu lub organu, który pomagałby jej w wykonywaniu obowiązków (art. 49).**

5.2 Zwiększenie zaangażowania meksykańskiego i europejskiego społeczeństwa obywatelskiego jest konieczne, aby włączenie interesów sektorów społecznych obydwu stron w zakres umowy ogólnej mogło się powieść. Konieczna jest lepsza reprezentacja całego spektrum organizacji społeczeństwa obywatelskiego — rolników, konsumentów, kobiet, organizacji ochrony środowiska i praw człowieka, grup zawodowych oraz MŚP.

5.3 Tytuły VI i VII umowy ogólnej zawierają artykuły cytowane powyżej i dostarczają podstawę prawną dla utworzenia Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego (WKK) UE-Meksyk. Po pierwsze, art. 36 stanowi wyraźne uznanie potrzeby zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w proces integracji regionalnej. Po drugie, art. 39 wymienia obszary, na których powinna skupić się współpraca, z których pierwszym jest rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Wreszcie, art. 49 upoważnia Wspólną Radę do powołania jakiegokolwiek innego komitetu konsultacyjnego lub organu, który uzna ona za potrzebny w celu wdrażania postanowień umowy. Jednocześnie klauzula dotycząca dalszego rozwoju (art. 43) zakłada możliwość rozszerzenia zakresu współpracy. Istnieje zatem realna możliwość powołania takiego wspólnego organu UE-Meksyk, który stworzyłby szansę zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w różne aspekty umowy. Zdaniem EKES-u i zgodnie z zebrany doświadczeniem⁽³⁰⁾, nazwa tego organu powinna brzmieć: Wspólny Komitet Konsultacyjny (WKK) UE-Meksyk.

⁽²⁸⁾ Źródło: Meksykańskie Stowarzyszenie Eksporterów i Importerów (ANIERM) z danymi Ministerstwa Gospodarki.

⁽²⁹⁾ Należy pamiętać, że 10 % z tych 90 % stanowi ropa naftowa, a 50 % wyroby maquiladoras.

⁽³⁰⁾ Art. 10 umowy stowarzyszeniowej UE-Chile, która weszła w życie 1 marca 2005 r. (Dz. U. L 352 z 30.12.2002 r.), powołuje Wspólny Komitet Konsultacyjny, którego funkcją jest „wspieranie Rady Stowarzyszeniowej w krzewieniu dialogu i współpracy pomiędzy różnymi organizacjami społecznymi i gospodarczymi społeczeństwa obywatelskiego Unii Europejskiej i Chile”.

5.4 Zdaniem EKES-u, stworzenie i funkcjonowanie organu o takich cechach byłoby znacznie ułatwione, gdyby w Meksyku istniał organ, który **byłby odpowiednikiem EKES-u pod względem legitymacji, reprezentatywności i niezależności.** W organie tym powinny być reprezentowane trzy tradycyjne sektory społeczeństwa: pracodawcy, pracownicy oraz organizacje różnych interesów. Niemniej jednak do chwili obecnej nie powiodły się prowadzone w parlamencie próby utworzenia meksykańskiej Rady Społeczno-Gospodarczej, pomimo że przedstawiono projekt ustawy federalnej, której celem jest stworzenie RSG, jako organu publicznego z siedzibą w mieście Meksyk⁽³¹⁾. Nie istnieje też konsensus między organizacjami związkowymi, organizacjami przedsiębiorców i trzecim sektorem sprzyjający jej stworzeniu. Ponadto w momencie określania organu o takich cechach, pojawia się pewne nieporozumienie co do instrumentów dialogu społecznego (konsultacje, współdziałanie i negocjacje) i konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim.

5.5 Jeśli chodzi o rząd, to prowadzi on dialog (o charakterze bardziej społecznym niż obywatelskim) ze społeczeństwem obywatelskim poprzez Radę na rzecz Dialogu z Sektorami Produkcyjnymi (Consejo para el Diálogo con los Sectores Productivos, CDSP)⁽³²⁾, która reprezentuje związki zawodowe i pracodawców oraz administrację centralną i regionalną. Trzeci sektor ma w niej słabą, niewystarczającą pozycję, za pośrednictwem przedstawicieli ze środowisk akademickich i rolniczych. Z drugiej strony, rząd utrzymuje też dialog z innymi platformami grupującymi różne organizacje społeczeństwa obywatelskiego (związki zawodowe, izby drobnej przedsiębiorczości, organizacje pozarządowe), szczególnie w kontekście układów handlowych podpisanych przez Meksyk.

5.6 Rząd i pracodawcy meksykańscy chętnie uczyniliby CDSP partnerem w dyskusji z EKES-em, chociaż rząd przyznaje, że miałyby to oznaczać pewien rodzaj testowania gruntu przed dalszym zaangażowaniem organizacji trzeciego sektora. Związki zawodowe, ze swej strony, odgrywają aktywną rolę w CDSP i znaczna większość z nich ją uznaje, choć nie mają jednolitego stanowiska co do tego, czy ma ona stanowić odpowiednik EKES-u. Jeśli chodzi o organizacje należące do platformy społeczeństwa obywatelskiego, to opowiadają się one za stworzeniem Rady Społeczno-Gospodarczej od podstaw.

6. Wnioski i zalecenia

6.1 Mimo że zmiany zachodzące w Meksyku są przyjmowane przychylnie, bez wątplenia potrzeba jeszcze wiele reform. Między innymi, należy wzmocnić państwo prawa poprzez zagwarantowanie wolności i bezpieczeństwa prawnego, rozwiązać problemy w dziedzinie stosowania prawa, wprowadzić lepszy system rozdziału dóbr, rozwinąć ochronę społeczną, poprawić jakość edukacji i ochrony zdrowia oraz udostępnić je szerszym masom społeczeństwa, a także wzmocnić rynek wewnętrzny m.in. za pośrednictwem MŚP. Motywem przewodnim wszystkich podejmowanych reform powinna być spójność społeczna, tak aby Meksyk można było uznać za kraj rozwinięty, oferujący wszystkie gwarancje.

⁽³¹⁾ Art.1 projektu ustawy.

⁽³²⁾ Więcej informacji na ten temat na stronie internetowej: http://www.stps.gob.mx/consejo_dialogo/cpdsp/frameset.htm

6.2 EKES jest zdania, że nie wykorzystano wystarczająco potencjału umowy ogólnej UE-Meksyk we wszystkich jej aspektach. Dlatego uważa, że należy przyspieszyć wdrażanie umowy, aby obniżyć taryfy celne, usunąć przeszkody techniczne dla handlu i objąć nowe dziedziny wymianą usług i inwestycjami. Należy wspierać tworzenie przedsięwzięć po obu stronach poprzez ułatwianie stosunków instytucjonalnych, tworzenie korzystnych warunków dla działalności gospodarczej i wspieranie forów dialogu. Należy także wzmocnić współpracę dwustronną w dziedzinie inicjatyw zewnętrznych o wspólnym interesie, dotyczących przede wszystkim pozostałych krajów Ameryki Łacińskiej i Stanów Zjednoczonych. Poprzez projekty współpracy powinno się rozbudować społeczne i pracownicze zagadnienia umowy, między innymi kształcenie, równość szans czy zatrudnienie.

6.3 Zdaniem EKES-u, aby umożliwić udział społeczeństwa obywatelskiego w wypełnianiu tych zadań, należy stworzyć WKK UE-Meksyk. EKES jest ponadto zdecydowanym orędownikiem stworzenia w Meksyku organu będącego jego odpowiednikiem i w tym kontekście nawołuje przedstawicieli społeczeństwa meksykańskiego do dalszych działań w tym kierunku.

6.4 Z punktu widzenia EKES-u, WKK UE-Meksyk powinien być organem konsultacyjnym Wspólnej Rady, uczestniczącym w rozwijaniu, monitorowaniu i stosowaniu umowy ogólnej. Jego zadaniem byłoby wydawanie opinii na wniosek Wspólnego Komitetu lub Wspólnej Rady, w dziedzinach do dalszego określenia. Ponadto mógłby on wydawać z własnej inicjatywy opinie lub zalecenia na temat kwestii dotyczących umowy. Do tego powinien on być odpowiedzialny za tworzenie okresowego sprawozdania z rozwijania umowy oraz za koordynowanie, ze wsparciem (także finansowym) Wspólnego Komitetu, zjazdów Forum Społeczeństwa Obywatelskiego UE-Meksyk. WKK powinien też utrzymywać okresowe posiedzenia — w postaci do bliższego określenia — ze Wspólną Komisją Parlamentarną UE-Meksyk w celu lepszego monitorowania umowy.

6.5 Z myślą o przeanalizowaniu ewentualnego składu WKK UE-Meksyk, EKES rozważa możliwość rozpoczęcia, w krótkim

terminie, nieformalnych rozmów ze zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim Meksyku i w związku z tym zaprasza jego działaczy do wyznaczenia, po odpowiednich uzgodnieniach, trzech przedstawicieli z każdej grupy społeczeństwa obywatelskiego (pracodawców, pracowników i trzeciego sektora). Ze swojej strony EKES wybierze, jako ich rozmówców, trzech przedstawicieli z każdej ze swoich trzech grup. W ten sposób powstałaby wspólna grupa robocza mająca na celu ustalenie dalszych kierunków działania.

6.6 Zadaniem wspomnianej wspólnej grupy roboczej EKES-u i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego Meksyku miałyby być wypracowanie propozycji dotyczącej powołania, składu, zadań i regulaminu WKK UE-Meksyk. Propozycja ta powinna powstać w ciągu 2006 r., tak aby mogła być przedstawiona Wspólnej Radzie w 2007 r.

6.7 Z drugiej strony, na zasadzie bilateralnej i poza ramami umowy, EKES jest skłonny wesprzeć — w miarę swych możliwości i pod warunkiem konsensusu w społeczeństwie meksykańskim — utworzenie w Meksyku organu będącego jego odpowiednikiem o zakresie krajowym. Ułatwiłoby to rozwój stosunków między różnymi organizacjami europejskiego i meksykańskiego społeczeństwa obywatelskiego oraz pozytywnie przyczyniłoby się do wzmocnienia więzi euro-meksykańskich.

6.8 Zdaniem EKES-u, organ ten powinien odzwierciedlać różnorodność meksykańskiego społeczeństwa obywatelskiego i w związku z tym składać się z przedstawicieli wszystkich trzech wspomnianych sektorów. Powinien on opierać się (podobnie jak EKES) na zasadach reprezentatywności, niezależności i legitymizacji. Z naszego doświadczenia wynika, że do ostatecznego utworzenia instytucji o takich cechach konieczny jest wysiłek polegający na osiągnięciu konsensusu pomiędzy poszczególnymi zaangażowanymi sektorami społeczeństwa obywatelskiego oraz pewne zdefiniowanie kryteriów reprezentatywności organizacji, które mają w niej mieć swoich przedstawicieli.

Bruksela, 15 lutego 2006 r.

Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Anne-Marie SIGMUND